

Любов МАЛЯР, Марія КУХТА
(Ужгород, Україна)

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Проблема підготовки майбутнього педагога має не тільки освітньо-культурне, а й соціально-політичне значення, оскільки професія вчителя відіграє дуже важливу роль у суспільстві, у зміцненні інтелектуального та духовного потенціалу нації. У Концепції «Нова українська школа» визначено мету, шляхи та етапи реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти на період до 2029 року, зокрема зазначено, що «виховний процес буде невід’ємною складовою усього освітнього процесу і орієнтуватиметься на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність). Нова школа буде плекати українську ідентичність. Нова школа буде виховувати не лише відповідальність за себе, але й за розвиток і добробут країни та всього людства» [1].

Реалізація окреслених завдань зумовлює необхідність формування суспільно активної особистості майбутнього педагога, який усвідомлює свій громадянський обов’язок і здатний своїм прикладом, діяльністю утверджувати ідеї гуманізму, патріотизму та виховувати на таких засадах підростаюче покоління.

Особливу увагу варто приділяти формуванню етичної свідомості студентів на заняттях з дисциплін загальнопедагогічного блоку, завдання яких – не лише збагатити майбутніх педагогів теоретичними знаннями про моральність, етику і етикет, але й створити ситуації етичного вибору, етичної оцінки вчинків і виконання морально, етично схвалених дій, тобто підготувати їх до професійної діяльності за принципами гуманістичної педагогіки.

Студенти усвідомлюють, що, окрім професійних знань та умінь, визначальними є й такі особистісні якості вчителя, як доброзичливість, чуйність, щирість, толерантність, правдивість, вимогливість, справедливість, відповідальність, принциповість, почуття гідності, педагогічний оптимізм та ін. З цією метою використовують етико-педагогічні погляди та факти з життя видатних педагогів, які в практичній педагогічній діяльності втілювали пропаговані в теоретичних працях ідеї добра та гуманізму.

Основою гуманістично орієнтованого мислення педагога є його психолого-педагогічна підготовленість, зокрема знання методологічних засад та наукових категорій психології, педагогіки; законів вікового анатомо-фізіологічного і психічного розвитку людини, закономірностей, суті, цілей, технологій навчання та виховання, принципів управління педагогічним колективом, наукової організації педагогічної праці тощо.

Важливим завданням є виявлення та розвиток педагогічних здібностей студентів. З цією метою використовуються спеціальні завдання та методики, зокрема «Діагностика

педагогічної спрямованості студентів», «Діагностика рівня сформованості в студентів комунікативності», «Діагностика рівня емпатії», «Методика для виявлення домінуючої емоційної модальності у педагогів», «Діагностика рівня емоційної стабільності та здатності до керування психологічним самопочуттям», «Діагностика комунікативної толерантності», «Діагностика організаторських здібностей», «Діагностика рівня саморозвитку в професійно-педагогічній діяльності», «Методика мотивації до успіху» тощо. Виявлення студентами рівня власних дидактичних, організаторських, комунікативних, перцептивних, сугестивних та інших педагогічних здібностей спонукає до усвідомлення необхідності подальшого особистісного самопізнання та професійного самовдосконалення у виробленні індивідуального стилю педагогічної діяльності [2, 184].

Практика показує, що, формуючи професійну компетентність студента, необхідно акцентувати увагу на стимулюванні його професійного самовивчення як цілеспрямованого, свідомого розвитку власних позитивних рис та подолання негативних, ініціативності як особистісної якості, потреби реалізації здібностей, що сприятиме утвердженню відчуття задоволеності обраною професією, впевненості в подоланні труднощів. В цьому зв'язку варто наголосити на важливості такої складової професійності вчителя, як його автономній компетентності, що виражається в здатності та потребі саморозвитку, самовдосконалення, самоствердження, самореалізації у творчій педагогічній діяльності, у конкурентноспроможності. Набуття професійної компетентності майбутнього вчителя розпочинається у вищому навчальному закладі, а вдосконалюється в безпосередній практичній діяльності, на чому свого часу наголошував В. Сухомлинський: «Фундамент, на якому стоїть школа і будувати все, що робиться в школі, – всебічні знання, широта кругозору, постійне інтелектуальне зростання кожного вчителя. Через три, п'ять років після закінчення вузу вчитель повинен знати в три, в п'ять, в десять разів більше, ніж знав він у перший рік своєї роботи. Якщо це не так, то учні будуть приречені на нудне зубріння й отупіння, тому що викладання, не зігрите і не осяяне прагненням учителя до знань, перетворюється для нього у важку повинність, у тягар, а в дитини відбиває прагнення до знань, і губить її інтелектуальні задатки й здібності» [3, 51].

Таким чином, сучасна школа потребує не просто вчителя високої кваліфікації, а соціально зрілого, самодостатнього наставника. Реалізація цього завдання на етапі професійного навчання вимагає активного включення мотиваційної, пізнавальної, емоційно-вольової сфер особистості студента, набуття й закріплення базових професійних компетентностей та індивідуального стилю педагогічної діяльності. З-поміж важливих умов формування соціальної компетентності як важливої складової професійності майбутніх учителів акцент ставиться на особистісному спрямуванні навчально-виховного процесу вищої школи, орієнтуванні його на об'єкт майбутньої професійної діяльності – цілісний педагогічний процес загальноосвітньої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/forms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Маляр Л. В., Кухта М. І. Формування професійності студентів – майбутніх учителів – у контексті вивчення педагогічних дисциплін // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – 2010. – № 18–19. – С. 184–187.
3. Сухомлинський В. О. Павліська середня школа // Вибрані твори в п'яти томах. – К., 1977. – Т. 4. – 638 с.